

BEVEZETŐ

Évekkel ezelőtt, amikor először láthattam egyben Kovásznai György festői életművét, őszintén elcsodálkoztam: hogyan lehetséges, hogy a 20. század második felének már kanonizáltnak tekinthető magyar művészettörténete nem szól erről a kiemelkedő jelentőségű anyagról. Ahogy kutatni kezdtem Kovásznai rejtőző életművét, a szét-szóródott puzzle darabjai lassan összeálltak a barátokkal, kollégákkal, rokonokkal készített videóinterjúk, a levéltári, könyvtári és filmarchívumi kutatások során. Kirajzolódott előttem egy páratlanul gazdag és szerteágazó életmű, amelynek erejét a mélyen átélt élet artikulált művészi feldolgozása adja. Miközben az asztalfiókban maradt írásait olvastam, festményeit, rajzait elnéztem, lenyűgözött a tizenéves korától már tetten érhető éleslátás és éberség. Megfogott az, ahogyan kora Budapestjének eleven lüktetését, életérzését megragadta műveiben, és ezáltal az utókornak is lehetőséget adott arra, hogy meglássa a „várost a szemein át”.

Festményeit először megpillantva, rögtön azt gondoltam, hogy nemigen skatulyázható be ez az életmű, és valószínűleg ez okozza a körülötte uralkodó gyanús csöndet. Utóbb ezt csak azzal egészíteném ki, hogy a kiállítási lehetőségektől elzárkózó, művészeti mozgalmakhoz nem csatlakozó magányos alkotó egyszerűen olyan szabadságfokkal dolgozott, ami a maga idejében leginkább tanácstalanságot és távolságtartást váltott ki, ma viszont éppen ellenkezőleg, a kíváncsi utókor éppen emiatt a nagyvonalú és őszintén kötetlen „beszéd-mód” miatt tud hozzá kapcsolódni.

A puzzle, amit e könyvben igyekeztem összerakni, javarészt olyan képekből áll, amelyek évtizedeken át dohos garázsokban és pajtákból penészedtek, jórészt címek és évszámok nélkül. A megtalált, biztos datálású művekből kiindulva stíluskritikai alapon datáltam a többi művet. Ahol a baráti visszaemlékezések nem őrizték meg a művész által használatos címeket, ott én adtam címet a képeknek, azon az alapon, hogy Kovásznai György minden korszakában folyamatosan írt, mindent lejegyzett, és így a képekhez kapcsolódó narratívák, legyen az irodalmi vagy éppen filozófiai, minden esetben visszakövethetőek lettek számomra. Fontosnak tar-

tottam, hogy az életmű monografikus igényű rekonstrukciója során feltárjam ezeket a narratívákat, ezért kiemelkedő művészetelméleti, ismeretelméleti és egyéb filozófiai eszmefuttatásait e könyvben több helyen idézem és interpretálok: ennek köszönhetően a könyv tulajdonképpen kétféle szövegből áll. A három kronologikus alapon álló fejezet (1, 3, 5) könnyen felismerhető a címeről, amelyben csak évszámok szerepelnek, ezekből a klasszikus monográfia szabályai szerint megismerhetők a vizuális művek készítésük sorrendjében; ezenkívül négy olyan fejezet van, amely elméleti probléma köré csoportosul annak érdekében, hogy a festmények, képek mögött álló gondolatrendszert, diskurzust feltárjam.

Az említett narratívákat nem minden szempontból bontottam ki és mutatom be ebben a munkában; ám különösen figyeltem az életmű kontextusának részletes, antropológiai igényű leírására, nemcsak azért, mert szándékom szerint forráskiadványt készítettem, hanem azért is, mert ezáltal szinte magam is átélhettem a korszakot és a helyet, amiért ezúton is hálámat fejezem ki Kovásznai Györgynek: jó volt a régi hidegháború korabeli Budapesten vele lenni gondolatban, érzésekben. Miközben rekonstruáltam Kovásznai történetének vásznon, papíron és filmekben megmaradt nyomait, egyszer csak azon vettem észre magam, hogy eltűnt a történeti távolság, és egyre inkább kortárs(am)nak érzem a műveit.

E kiadvány különlegessége, hogy a festészeti és a grafikai munkákon túl – további értékmentő akcióként – tartalmazza Kovásznai György teljes filmes életművét is, amely az eredeti, sokszor már igen rossz állapotú negatívak retusálása és digitalizálása révén hosszú, állhatatos munka eredményeként került DVD-re.

Remélem, az olvasó is, aki végigéli a könyv, a 3 DVD-, illetve a CD-ROM-mellékletek áttekintése közben Kovásznai György folyton változó és mindig meglepetéseket tartogató életművét, megrázó időutazásban vesz részt.